

ประเพณีขึ้นเฮือนใหม่

ประเพณีขึ้นเฮือนใหม่หรือขึ้นบ้านใหม่ คือการเริ่มต้นเข้าอยู่ในเรือนหลังใหม่ ตามปกติเรือนแต่ละหลังกว่าที่จะสำเร็จลงได้นั้น

ผู้เป็นเจ้าของจะต้องผ่านการทำงานหนักเพื่อรวบรวมวัสดุต่าง ๆ มารวมปลูกสร้างเป็นเรือน กว่าที่จะยกเสาหลงหลุมได้ก็ต้องผ่านพิธีกรรมอีกมากมาย

เมื่อการปลูกสร้างเรือนสำเร็จลงแล้ว ผู้เป็นเจ้าของย่อมจะมีความผูกพันและภาคภูมิใจที่ผลของการที่ได้ทุ่มเทไปนั้นปรากฏรูปร่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น

เมื่อเริ่มที่จะเข้าไปอยู่อาศัย ชาวบ้านจะต้องทำพิธีกรรมอีกขั้นหนึ่ง คือพิธีขึ้นเรือนใหม่

เมื่อปลูกบ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าของก็จะคิดถึงการขึ้นเรือนใหม่ เริ่มแรกก็ต้องหาฤกษ์ยามหรือวันดี โดยต้องไปปรึกษากับอาจารย์หรือผู้รู้เสียก่อน

ซึ่งจะต้องมีการสอบดูเพื่อหาเดือน วัน ยาม ที่ดีที่เหมาะสมแก่การขึ้นเรือนใหม่ ตามคตินิยมแล้ว ท่านให้ขึ้นเรือนใหม่เดือนคู่ เช่น เดือนยี่ เดือนสี่ เดือนหก เป็นต้น

ที่นิยมกันมากคือในเดือนสิบสอง(เดือนสิบของไทยกลาง) แต่ถ้าจะขึ้นเรือนใหม่ในเดือนคี่แล้วก็เป็นได้เพียงในวันพระญาวารหรือวันเถลิงศกเท่านั้น

และต้องตรวจสอบวันต่าง ๆ เมื่อได้ฤกษ์ที่เหมาะสมแล้วก็เริ่มเตรียมการต่าง ๆ ตามลำดับ

อันดับแรก เจ้าของบ้านจะต้องเตรียมเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเลี้ยงดูคนเป็นจำนวนมาก เริ่มจากการสะสมเงิน สะสมอาหารอย่างผักเขียวเพื่อใช้ปรุงอาหาร

สะสมเครื่องใช้เช่นน้ำตั้นหรือคนโท งานขาม กระโถน เสื่อ หมอน ต่าง ๆ

จากนั้นก็เริ่มบอกกล่าวแก่ญาติมิตรให้มาร่วมฉลองการขึ้นเรือนใหม่ซึ่งบางท่านอาจพิมพ์ใบบอกไปแจกจ่ายเชื้อเชิญแทนการบอกกล่าวโดยวาจาก็ได้

ในแง่ของความสุขสนานนั้นเจ้าภาพอาจจ้างลิเกหรือ ช่างซอ มาแสดงในวันงาน ซึ่งอาจขยับขยายไปเป็นการแสดงดนตรี หรือเปิด"เฮค่น้อย"

คือจ้างหม่ออุปกรณ์แบบดิสโก้แถมมาเล่นให้ได้สนุกสนานกันก็ได้ ทั้งนี้ ต้องไม่ลืมว่าจะต้องนิมนต์พระมารับทานหรือมารับการทำบุญ

และต้องเชิญอาจารย์ผู้ประกอบพิธีมาดำเนินการในงานให้ด้วย

ในการนิมนต์พระสงฆ์มาในงานขึ้นเรือนใหม่นั้นโบราณนิยมนิมนต์เพียงรูปเดียว พระสงฆ์นั้นจะมานำเจ้าภาพขึ้นสู่เรือนใหม่มาประพรมน้ำพระพุทธมนต์และมาเทศน์ ๑

กัณฑ์ โดยเลือกเอาธรรมคัมภีร์เพียงผูกใดผูกหนึ่งจากเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น โลกวุฒิ สารการภิวชิขานสูตร ชัยน้อย สังคโลก ชัยสังคะเคหาภิเสก อรินทุม

อุณหสสวิชัย มังคละสูตร มังคละตันติง

ในวันดาหรือวันสุดท้ายที่ต้องเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อเลี้ยงพระเลี้ยงแขกนั้น มักจะมีคนมาช่วยงานเช่น มวนบุหรี จัดหมากจัดเมี่ยงให้เป็นคำ

จัดดอกไม้อาสนะสงฆ์และเตรียมอาหาร เป็นต้น เจ้าภาพมักจะหาความบันเทิงมามอบให้แก่ผู้มาช่วยงาน

ในระยะเก่าก่อนนั้นพิธีกรรมหนึ่งที่นิยมกันมากคือการเล่าคร่าว(อ่าน"เล่าควา") คือจ้างคนให้นำเอาเรื่องชาดกที่แต่งด้วยฉันทลักษณ์คร่าว เช่น หงส์หิน

เจ้าสุวัตร-นางบัวคำ อ้ายรอยชอด วัฒนพรหมณ์ ฯลฯ มาขับให้ผู้มาช่วยงานได้รับฟัง การเตรียมของในการทำบุญนั้นอาจล่วงเลยเข้าถึงดึกคืน

และบางกิจกรรมอาจต่อเนื่องไปจนสว่างหรือเวลาพระมาถึงบริเวณพิธีแล้วก็มี ในช่วงทำงานนี้ นับเป็นโอกาสดีที่หนุ่มสาวจะมีโอกาสได้พบปะกันได้อีกด้วย

ในวันงานขึ้นเรือนใหม่นั้น โดยมากมักจะจัดพิธีในช่วงเช้า ซึ่งก่อนหน้านั้นอาจเป็นตอนเย็นของวันก่อนหรือในตอนเช้าของวันนั้น จะมีพิธีขึ้นท้าวทั้งสี่เสียก่อน

ทางเจ้าภาพก็จะเตรียมพระพุทธรูป ๒ ขอมของมีค่า "ปู่ตายาค่า" หรือหม้อและไหสำหรับนั่งข้าว ข้าวเปลือก ๑ หาบ ข้าวสาร ๑ หาบ เครื่องนอนจำพวกที่นอนหมอนมุ้ง

ไปรออยู่ใกล้บันไดเพื่อนำขึ้นเรือนใหม่ตามฤกษ์ นอกจากนี้เจ้าภาพอาจจัดคนที่ชื่อเป็นมงคล เช่น ดี แก้ว คำ หมิ่น ฯลฯ รวมขบวนด้วย

ทั้งนี้บางคนอาจเคล็ดตามวันที่ขึ้นเรือนใหม่ด้วย ดังนี้ วันอาทิตย์ กินข้าวแล้วขึ้น ให้นายแก้วหรือนายคำขึ้นเรือนก่อน วันจันทร์ เอาพานดอกไม้หรือของหอมขึ้นก่อน

วันอังคาร เอาภาชนะใส่น้ำขึ้นก่อน วันพุธ เอาพันธุ์ข้าวขึ้นก่อน วันพฤหัสบดี เอาไม้กับหนังสือขึ้นก่อน วันศุกร์ เอาข้าวสารหรือบ้างก็เอาดอกไม้สีขาวขึ้นก่อน วันเสาร์

เอาก้อนหินและขวานขึ้นก่อน บ้างก็ทำทำโกรธแล้วให้ลูกเมีย ขึ้นก่อน

เมื่อได้เวลาแล้วผู้ถือพานพระพุทธรูปจะนำหน้าและนำไปวางบนแท่นที่เตรียมไว้ ส่วนเครื่องใช้ชนิดอื่นก็จะนำเข้าไปตามลำดับ

จากนั้นปู่อาจารย์และพระสงฆ์จะเริ่มกำกับพิธีการให้ดำเนินไปตามครรลอง คือการรับศีลการเวียนทาน การสวด การอวยพรแก่บ้านใหม่

ไปจนตลอดถึงการประพรมน้ำพระพุทธมนต์โดยลำดับ ดังที่มีวรรณกรรมเกี่ยวกับการขึ้นเรือนใหม่อยู่เสมอ

โดยเฉพาะคำเวหนานขึ้นเรือนใหม่หรือขึ้นบ้านใหม่นี้เป็นคำที่อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม หรือมีคณาภเป็นผู้นำมาเพื่อแสดงถึงวัตถุประสงค์ในการจัดงานขึ้นบ้านใหม่

เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จ และถวายเครื่องไทยทานแล้ว พระสงฆ์กล่าวอนุโมทนาเป็นเสร็จพิธี ต่อจากนั้นก็เป็นการเลี้ยงดูกันตามทางโลก ในเวลาว่างก็อาจมีการละเล่น

เป็นการ "อุ๋นงัน" ให้สมกับที่ว่ากันว่า "ทำบุญ-อุ๋นงัน"

ขอขอบคุณข้อมูลจาก <http://www.lannaworld.com>